

ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО

**УДОСКОНАЛЕННЯ
ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО
ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

ЗБІРНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПРАЦЬ

Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного

**Удосконалення освітньо-виховного процесу
в закладі вищої освіти**

збірник науково-методичних праць

**Запоріжжя
2024**

УДК 821.161.2.09 (062.552)

У45

Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: збірник науково-методичних праць / Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Запоріжжя : ТДАТУ, 2024. Вип. 27. 478 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою

*Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного
протокол №11 від 28.06.2024 р.*

Редакційна колегія:

Кюрчев С.В., д.т.н., професор, ректор ТДАТУ (головний редактор); Ломейко О.П., к.т.н., доцент, перший проректор (заступник головного редактора); Шарова Т.М., д.філол.н., професор, начальник ННЦ; Панченко А.І., д.т.н., професор, проректор з наукової роботи; Галько С.В., к.т.н., доцент, декан факультету енергетики та комп'ютерних технологій, Колокольчикова І.В., д.е.н., професор, декан факультету економіки та бізнесу; Іванова І.Є., к.с.-г.н., доцент, декан факультету агротехнологій та екології; Кувачов В.П., д.т.н., професор, декан механіко-технологічного факультету; Шокарев О.М., к.т.н., доцент, в.о. керівника ННЗУП; Землянська А.В., к.філол.н., доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук.

У збірнику подано матеріали науково-методичної конференції ТДАТУ «Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти» (31 травня 2024 р., м. Запоріжжя).

Публікації присвячені питанням розвитку вищої освіти в умовах дистанційного навчання, використання інноваційних технологій в освітньому процесі, неформальної освіти та її ролі в підготовці майбутніх фахівців, упровадження результатів наукових досліджень з пріоритетних напрямів у фахову підготовку здобувачів освіти технічних спеціальностей, провідним тенденціям суспільно-гуманітарної та економічної освіти.

Збірник буде корисним науково-педагогічним працівникам, учителям-практикам, аспірантам та здобувачам вищої освіти.

Статті опубліковано мовою оригіналу

Адреса редакції: 69600, ТДАТУ, пр-т Соборний, 226,

м. Запоріжжя, Запорізька обл.

e-mail: nnc@tsatu.edu.ua

Навчально-науковий центр університету

© Автори публікацій, 2024

© Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного, 2024

ЗМІСТ

Кюрчев С.В. <i>Виклики дистанційного навчання в переміщених університетах</i>	7
Агеєва І.В., Ортіна Г.В., Нехай В.В., Плотніченко С.Р., Вороніна Ю.Є. <i>Вплив цифровізації на трансформацію неформальної освіти в економічній сфері</i>	21
Арестенко Т.В., Кукіна Н.В., Шквиря Н.О. <i>Нові методи та технології навчання у ЗВО</i>	34
Аюбова Е.М., Ганчук М.М., Скиба В.П. <i>Використання веб-інструментів для дослідження біорізноманіття при викладанні екологічних дисциплін</i>	44
Болтянський Б.В., Болтянська Л.О. <i>Дистанційна освіта в умовах воєнного стану</i>	54
Вертегел В.Л. <i>Самостійна робота студентів в умовах дистанційного навчання»</i>	62
Вороніна Ю.Є., Нехай В.В., Ортіна Г.В., Плотніченко С.Р., Агеєва І.В. <i>Підходи до патріотичного виховання в освітньому процесі</i>	68
Герасько Т.В. <i>Формування світогляду фахівця-агронома за викладання навчальних дисциплін «Еколого-біологічне рослинництво» і «Органічне садівництво»</i>	74
Голуб Н.О. <i>Неформальна освіта: проблеми та перспективи</i>	80
Горбова Н.А., Єфіменко Л.М., Кукіна Н.В., Кравець О.В., Кюрчева Л.М. <i>Формування андрогенної компетентності державних службовців</i>	85
Дьоміна Н.А. <i>Сучасні особливості викладання вищої математики на інженерних спеціальностях</i>	91
Дяденчук А.Ф., Галько С.В. <i>Розвиток навичок моделювання та аналізу сонячних енергетичних систем за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення</i>	97
Єременко Д.В., Єременко Л.В. <i>Генеza та розвиток самонавчання у сучасній вищій освіті</i>	106
Єременко Л.В., Єременко Д.В. <i>Критерії педагогічної ефективності особистісно-орієнтованих технологій навчання</i>	113

Єфіменко Л.М., Горбова Н.А., Кукіна Н.В., Кюрчева Л.М., Кравець О.В. <i>Застосування контекстного навчання при професійній підготовці магістрів</i>	123
Землянська А.В., Землянський А.М. <i>Актуальні технології трансляції гуманітарного знання</i>	129
Зімонова О.В. <i>Особливості роботи викладача щодо підвищення грамотності студентів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) у ЗВО</i>	140
Зімонова О.В., Шлеїна Л.І., Ісакова О.І. <i>Культура мовлення майбутнього фахівця в умовах місцевих говорів</i>	146
Зінов'єва О.Г. <i>Імітаційне моделювання в освітньому процесі підготовки IT-спеціалістів</i>	153
Ісакова О.І., Шлеїна Л.І., Зімонова О.В. <i>Сучасна освітня парадигма: філософський аспект</i>	159
Коваленко О.І. <i>Інститут кураторства як складова виховних технологій при формуванні особистості студента у закладах вищої освіти</i>	168
Ковальов О.О., Самойчук К.О., Гулевський В.Б., Плахотник І.Г. <i>Підвищення якості знань при стимулюванні творчої активності здобувачів</i>	178
Колесніков М.О., Пащенко Ю.П. <i>Особливості вищої аграрної освіти в Нідерландах</i>	186
Колокольчикова І.В., Шокарев О.М. <i>Проблематика дистанційного навчання у світі та Україні</i>	199
Кравець О.В., Єфіменко Л.М., Горбова Н.А., Кукіна Н.В., Кюрчева Л.М. <i>Застосування математичного апарату та інтерактивних технологій при прийнятті управлінських рішень</i>	206
Кравець О.О. <i>Використання цифрових інструментів при викладанні іноземних мов</i>	215
Кувачов В.П., Коноваленко А.С. <i>Підготовка практично орієнтованих творчих інженерів в умовах дистанційного навчання</i>	221
Кукіна Н.В., Кравець О.В., Горбова Н.А., Кюрчева Л.М., Єфіменко Л.М. <i>Цифрова трансформація: нові виклики та можливості для економічної освіти</i>	229

Кюрчева Л.М., Горбова Н.А., Єфіменко Л.М., Кукіна Н.В., Кравець О.В. <i>Удосконалення майстерності викладача вищої школи в дистанційному режимі</i>	235
Леонтьєва В.В., Кондрат'єва Н.О. <i>Концептуальні засади та комплексна стратегія інформатизації вищої освіти: шлях до конкурентоспроможних фахівців у системі глобального інформаційного простору</i>	241
Мірошниченко М.Ю., Чернова Г.В. <i>Сучасні технології захисту інформації: аналіз ефективності та перспективи розвитку</i>	255
Нестеров О.С., Абдуллаєв А.К., Кубрак С.І. <i>Тестування загальної фізичної підготовленості футболістів 15-17 років</i>	264
Нестеров О.С., Газаєв В.Н., Магула О.С. <i>Впровадження фітнес-технологій у загально-фізичну підготовку у футболі підготовчого періоду річного циклу</i>	271
Нехай В.В., Ортіна Г.В., Плотніченко С.Р., Агеєва І.В., Вороніна Ю.Є. <i>Основні акценти методики викладання дисциплін зовнішньоекономічного напрямку</i>	279
Ортіна Г.В., Нехай В.В., Агеєва І.В., Плотніченко С.Р., Вороніна Ю.Є. <i>Формування методологічного підходу до відтворення інтелектуального капіталу</i>	287
Пашенко Ю.П., Колесніков М.О. <i>Використання інформаційно-комунікаційних технологій при викладанні хімії під час дистанційного навчання</i>	294
Плотніченко С.Р., Агеєва І.В., Вороніна Ю.Є., Нехай В.В., Ортіна Г.В. <i>Основи кейс-технології в освітньому процесі</i>	307
Попова І.О., Квітка С.О., Чаусов С.В. <i>Формування творчих здібностей здобувача-енергетика як суб'єкта виробничого процесу</i>	313
Попова І.О., Постол Ю.О., Петров В.М. <i>Компоненти професійно-педагогічної компетентності викладача ЗВО енергетичного спрямування</i>	324
Постол Ю.О., Гулевський В.Б., Попова І.О. <i>Про формування моделі навчання та підготовки фахівців з основ енергозбереження</i>	332
Сахно Л.А. <i>Штучний інтелект у закладах вищої освіти: проблеми та перспективи</i>	340

Скляр О.Г., Скляр Р.В. <i>Переваги використання хмарних технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти</i>	350
Супрун О.М., Симоненко С.В. <i>Стратегії відповідального застосування штучного інтелекту у вищій освіті</i>	358
Шаров С.В., Коломоєць Г.А. <i>Використання ІКТ для забезпечення рухової активності</i>	367
Шарова Т.М. <i>Систематизація даних за результатами інтелектуальних змагань засобами аналітично-інформаційної системи</i>	375
Шарова Т.М., Землянська А.В. <i>Зауваги до вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням та основи академічного письма» здобувачами освіти технічних спеціальностей</i>	383
Шарова Т.М., Ломейко О.П., Шаров С.В. <i>Штучний інтелект в освіті: свідомий вибір</i>	390
Шлеїна Л.І., Ісакова О.І., Зімонова О.В. <i>Роль академічної доброчесності у сучасній вищій освіті</i>	409
Шокарев О.М., Кукіна Н.В., Колокольчикова І.В. <i>Інструментарій дисципліни «Маркетинг та логістика» у фаховій підготовці здобувачів ОПП «Агроінженерія»</i>	415
Яцух В.О., Зоря М.В. <i>Використання соціальних мереж при отриманні вищої освіти в Україні</i>	423
Havrilenko Y., Antonova H., Tetervak I. <i>Effective forms of university cooperation</i>	435
Havrilenko Y., Antonova H., Chaplinskyi A. <i>Concept of development of ukrainian higher education in the field of cooperation with foreign countries</i>	442
Havrilenko Y., Matsulevych O., Antonova H. <i>Internationalization of higher education in ukraine. Preconditions, current state, challenges</i>	450
Kryvonos I. <i>Formation of Key Competences in Foreign Language Classes by Means of Artificial Intelligence Technologies</i>	457
Palianychka N., Verkholtantseva V., Fuchadzhy N., Chervotkina O. <i>Implementation of active and interactive learning methods in teaching the discipline «Technological equipment in the industry»</i>	464
Zinovieva O., Lubko D. <i>Analysis and prospects for the implementation of STEM education in the educational process of a higher school</i>	470

Колокольчикова І.В., д.е.н., професор, **Шокарев О.М.**, к.т.н, доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

ПРОБЛЕМАТИКА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ

***Анотація.** Визначено проблематику дистанційного навчання здобувачів вищої освіти в умовах сьогодення. Досліджено відношення до дистанційного навчання учасників освітнього процесу розвинутих країн та України. Встановлено напрямки покращення мотивації до дистанційного навчання та підвищення ефективності її застосування.*

***Ключові слова:** дистанційне навчання, інноваційні засоби, комунікаційні технології, мотивація, онлайн-освіта, респонденти.*

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку суспільства та виклики сьогодення вимагають гнучких підходів до навчання. Дистанційне навчання акумулює в собі кращі традиції та інноваційні засоби використання комп'ютерних і телекомунікаційних технологій. Тому в умовах світових катаклізмів, пандемій і військових дій ця система є життєздатною та ефективною в підходах до навчання. Але вона має свої переваги та недоліки, тому і заслуговує на подальші дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика використання дистанційного навчання піднімається дослідниками усього світу. Биков В.Ю. [2] розглядає цей формат навчання в країнах Європи та США і перспективи для України. Перспективам розвитку онлайн-освіти присвячені наукові праці Васильєвої Т.А., Котенка С.І., Родінова Н.Л., Червоній М.В., Діордіца І.М., Шинкаренко Л.І. [3; 8; 9; 10]. Шляхи підвищення самоорганізації студентів в умовах дистанційного навчання досліджує Васильєва Н. [8]. Однак, питаннями ефективності цієї системи та підвищення мотиваційних механізмів з боку всіх учасників освітнього процесу ще не досить досліджено.

Формулювання цілей статті. Стаття присвячена дослідженню проблематики розповсюдження дистанційної форми навчання у світі та

Україні на підставі результатів опитування респондентів віком від 18 до 21 років; виявленню сильних та слабких сторін цієї форми навчання; визначенню мотиваційних важелів; пошуку шляхів удосконалення процесу та підвищення ефективності запровадженої дистанційної форми навчання.

Виклад основного матеріалу досліджень. Сучасна молодь надання освіти прийняла на себе нові виклики сьогодення. Навчання в дистанційному режимі, починаючи з COVID 19, має свої характерні риси. За результатами соціологічних досліджень, які замовила міжнародна організація Chegg.org у компанії Yonder, респондентами виступали понад 16 тисяч студентів із 21 країни світу у віці від 18 до 21 року. Серед країн, що включені в дослідження: США, Канада, країни Латинської Америки, Саудівська Аравія та інші країни Азії, Австралія, Японія, Південна Корея, Китай, Кенія, Франція, Німеччина, Італія, Іспанія, Велика Британія. Багато студентів відчули перехід від очного навчання до дистанційного. Однак, більшість з них оцінили це як нові можливості отримання більше інформації.

Проведене опитування показало наступне, табл. 1.

Таблиця 1

Результати опитування студентів різних країн світу, які навчаються за дистанційною формою навчання [6]

Питання анкети	% опитаних респондентів
1. Що непокоїть сучасних студентів?	
- зuboжіння населення	27,0
- недоступність якісних робочих місць	25,0
- екологія: кліматичні зміни непокоять	20,0
- військові конфлікти	8,0
2. Мотивація вступу до університету:	
- схождение до гарної роботи	54,0
- вища освіта розширює перспективи працевлаштування	20,0
- збільшення рівня заробітку після завершення університету	14,0
- вступають до вишів, бо так хочуть батьки	7,0
- подобається студентське життя та соціалізація	5,0
- виключно через те, що ніде працювати	4,0

3. Відношення до дистанційної форми навчання	
- обрали б цю форму навчання у випадку меншої вартість аніж очна форма	66,6
- хочуть, щоб їхній університетський курс включав значно більше онлайн-навчання	48,0
- категорично проти (брак гаджетів в країнах, що розвиваються)	33,3
4. Психологічний стан здобувачів:	
- психічне здоров'я постраждало протягом періоду COVID-19	56,0
- стверджують, що стрес і тривога зросли останнім часом	81,0
- готове до сучасних викликів	56,0

Узагальнені результати опитування респондентів – здобувачів вищої освіти, які навчаються у різних куточках світу на дистанційній формі навчання показали наступне. Від 20,0 до 27,0% у свідомості респондентів займають місце проблеми рівня та якості життя, працевлаштування. Лише 8,0% переймаються проблемами війни. Більшість здобувачів вмотивовані (54,0%) і бачать прямий зв'язок між якісною освітою та гарним працевлаштуванням.

Щодо безпосередньої дистанційної форми навчання, то здобувачі США та Європи 50/50 оцінюють переваги, у Китаї – впевнені в тому, що онлайн-курси розробляються найвищої якості та кращі за офлайн-заняття, бо мають більше інформаційного насичення. В Японії думка студентів діаметрально протилежна – вважають, що викладачі не вміють якісно викладати онлайн. Якби дистанційна форма навчання коштувала дешевше очної, її б обрали більше 60,0% опитаних.

Шинкаренко Л.І. зазначає, що «розвиток дистанційної освіти в Україні розпочався значно пізніше, ніж в країнах Західної Європи і здійснювався за умов низького рівня інформатизації українського суспільства» [10]. Реалізація дистанційної форми навчання в декілька етапів (нормативно-правова база []) показала її ефективність в Україні за умов вторгнення росії у 2014 році, періоду пандемії та в сучасних умовах воєнного часу.

Щодо організації дистанційного навчання в Україні в період з 6 до 13 травня 2022 року було проведено опитування в рамках реалізації Програми

мобілізаційної діяльності Державної служби якості освіти України. В опитування брали участь усі учасники освітнього процесу з 54 закладів вищої освіти: 20907 здобувачів вищої освіти та 5997 науково-педагогічних працівників. Розподіл учасників опитування за галузями: освіта/педагогіка (16,5%), охорона здоров'я (9,3%), гуманітарні науки (8,8%), інформаційні технології (8,7%), аграрні науки (6,5%), управління та адміністрування (6,3%), природничі науки (5,6%), а також право (3,8%) та соціальні та поведінкові науки (3,4%) [1]. Результати опитування показані в табл. 2.

Таблиця 2

Результати опитування щодо тенденцій організації дистанційного навчання у закладах вищої освіти у 2021/2022 навчальному році в умовах воєнного стану [1]

Питання анкети	% опитаних респондентів
1. Найбільш вагомими можливостями дистанційного навчання (студенти/ викладачі):	
- гнучкість у виборі найбільш зручних умов (місця і часу)	58,9 / 60,3
- індивідуалізація навчання	30,5 / 31,8
- комплексне ознайомлення здобувачів з усім курсом дисципліни	30,9 / 32,7
- опрацювання теоретичного матеріалу на різних онлайн-платформах	41,7 / 34,5
2. Основний інструментарій дистанційного навчання (студенти/ викладачі):	
- електронна пошта	41,1/46,2
- месенджери	70,7/63,4
- віртуальні освітні середовища (Moodle, Google Classroom тощо)	65,1/70,4
- комунікаційні технології (Zoom, Skype тощо)	64,7/78,3
3. Обставини, що негативно впливають на організацію повноцінного дистанційного навчання (усі респонденти):	
- відсутності безперебійного доступу до мережі Інтернет	55,8
- недостатня самоорганізація	19,7

- відсутність потрібної техніки вдома	17,3
4. Найбільш популярні інструменти дистанційного навчання (здобувачі освіти):	
- через онлайн відео зв'язок	89,0
- конспект лекцій	52,8
- презентації	53,1
5. Ефективні форми проведення поточного та підсумкового контролю (студенти/викладачі):	
- опитування через онлайн відео зв'язок	39,7/45,8
- онлайн тестування	33,3/29,8

За результатами опитування в Запорізькій області дистанційно (асінхронно) працюють 16,2% ЗВО, дистанційно (синхронно) – 33,9%, змішаної форми – 49,0%, очного навчання – 0,9%. Перевагами дистанційної форми навчання в українських вишах за думкою здобувачів є: зручне місце і час навчання – 58,9%, інструментарій - месенджери – 70,7%. Серед ефективних методів опитування кращим є через онлайн відео зв'язок.

Багато науковців досліджують проблеми функціонування дистанційного навчання. Так, Родінова Н.Л., Червоній М.В., Діордіца І.М. визначили, що до проблем відносять: нестабільний інтернет зв'язок, відсутність персональних комп'ютерів, навантаження на інтернет – ресурси, брак кадрів, брак часу та ресурсів для організації дистанційної роботи, психологічна неготовність до навчання, складність перевірки знань [9].

Висновки. На нашу думку, за умов того, що фокусом діяльності Державної служби якості освіти України залишається всебічна підтримка дистанційної форми навчання, все ж таки треба зупинитись на доопрацювання слабких сторін цієї системи: перша проблема – асинхронне навчання та низький рівень самоорганізації здобувачів; друга – складність перевірки знань. Щодо першої проблеми, то відсутність у здобувачів системного підходу до опрацювання запропонованого матеріалу суттєво знижує якість своєчасного засвоєння знань та спонукає до використання різних джерел (в тому числі і штучного інтелекту) при поточному та підсумковому контролю. Наслідком цього є друга проблема – викладачі бачать уже готовий результат, який іноді не відображає реальної картини та рівня знань здобувача. Тому для вирішення цих проблемних питань ЗВО

необхідно: систематично проводити анкетування з приводу проблематики використання дистанційної форми навчання та виявлення слабких сторін і загроз з боку всіх учасників процесу; розробляти заходи щодо підвищення само мотивації здобувачів, що призведе до саморегуляції активних видів діяльності особистості та виставлення пріоритетів; творчий підхід викладачів до розробки та застосування інструментарію поточного та підсумкового контролю: створення екзаменаційних кейсів, розробка творчих завдань зі структурно-логічною схемою відповідей на всі питання курсу; заохочення відеозапису відповідей тощо. Усе це сприятиме підвищенню мотивації усіх учасників освітнього процесу, налагодженню зворотного зв'язку між викладачем та здобувачем, гнучке реагування на запити та зміни в поданні інформації та формам звітування.

Література

1. Аналітична довідка: Здійснено вивчення організації освітнього процесу та якість дистанційного навчання: веб-сайт: URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/ANALITICHNA-DOVIDKA-ZVO_12.06.pdf.

2. Биков В.Ю. Дистанційне навчання в країнах Європи та США і перспективи для України. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології: кол. монографія / АПН України, Інститут засобів навчання. К. : Атіка, 2015. С. 77–140.

3. Васильєва Н. Шляхи підвищення самоорганізації студентів в умовах дистанційного навчання. *Молодь і ринок*. 2020. №3–4. С. 182–183. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/216725/216767>.

4. Положення про дистанційне навчання: Наказ МОН України №466 від 25.04.2013 р.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

5. Про створення Українського центру дистанційної освіти: Наказ МОН України №293 від 07.07.2000 р. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/01.html>.

6. Опитування студентів: веб-сайт. URL: <https://osvitoria.media/opinions/shho-dumayut-studenty-pro-suchasnu-osvitu/>.

7. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні: Постанова МОН України від 20.12.2000 р. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/01.html>.

8. Проблеми і перспективи розвитку онлайн-освіти: монографія / за заг. ред. д-рки екон. наук, проф. Т.А. Васильєвої, С.І. Котенка. Суми : Сумський державний університет. 2023. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/35091/1/Vasyl%CA%B9yeva.pdf>.

9. Родінова Н.Л., Червоний М.В., Діордіца І.М. Особливості дистанційного навчання студентів в умовах воєнного стану. *Перспективи та інновації науки*. 2022. №4 (9). URL: https://www.researchgate.net/publication/360160145_OSOBLIVOSTI_DISTANCIJNOGO_NAVCANNA_STUDENTIV_V_UMOVAN_VOENNOGO_STANU.

10. Шинкаренко Л.І. Етапи розвитку дистанційної освіти в Україні. URL: https://www.researchgate.net/publication/352266864_Etapi_rozvitku_distancijnoi_osviti_v_Ukraini.

Kolokolchykova I., Shokarev O. Problems of distance education in the world and in Ukraine

Summary. The problems of distance learning of higher education students in today's conditions are defined. The relation to distance learning of participants in the educational process of developed countries and Ukraine has been studied. Directions for improving motivation for distance learning and increasing the effectiveness of its application have been established.

Key words: distance learning, innovative means, communication technologies, motivation, online education, respondents.

Для нотаток

